

مصباح‌یزدی، محمدتقی، ۱۳۱۳ -

قرآن‌شناسی / محمدتقی مصباح‌یزدی؛ تحقیق و نگارش: غلامطی عزیزی‌کیا. قم: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، ۱۳۸۶.

ج. (انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله؛ ۳۳۲: علوم قرآنی؛ ۲۵).

این کتاب بخش ششم معارف قرآن از سلسله درس‌های آیت‌الله محمدتقی مصباح‌یزدی است.

کتابنامه به صورت زیرنویس؛ همچنین ۲۳۹ - ۲۴۳.

۱. قرآن - بررسی و شناخت ۲. قرآن - تحریف ۳. قرآن ۴. قرآن - اعجاز، الف. عزیزی‌کیا، غلامطی، گردآورنده.

ب. مرکز انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی رحمه الله، ج. عنوان.

۲۴ق/۲/۶۵BP

معارف قرآن ۶

قرآن شناسی

جلد دوم

آیت الله محمد تقی مصباح یزدی

تحقیق و نگارش:

غلامعلی عزیزی کیا

انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی

۱۳۸۶

کتابخانه

مجله علمی و پژوهشی

شماره ۲۲۲

شماره ردیف ۲۲۲
شماره موضوعی علوم قرآنی - ۲۵
۱۳۸۶ - ۵۵

■ معارف قرآن (۶): قرآن شناسی جلد دوم

● مؤلف: آیت الله محمدتقی مصباح یزدی

● تحقیق و نگارش: غلامعلی عزیزی کیا

● ناشر: انتشارات مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)

● چاپ: نگارش

● نوبت و تاریخ چاپ: اول، زمستان ۱۳۸۶

● شمارگان: ۳۰۰۰

قیمت: ۳۴۰۰ تومان

● دفتر مرکزی: قم، خیابان شهید، کوی ممتاز، پلاک ۳۸
تلفن و نمابر: ۷۷۴۳۳۲۶ - ۲۵۱

● شعبه مؤسسه امام خمینی (ره): قم، بلوار آفتاب، بلوار جمهوری اسلامی، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)
تلفن: ۲۹۲۳۳۲۸ - ۲۵۱ داخلی: ۱۶۳۹

فهرست مطالب

۱۷ مقدمه معاونت پژوهش

۲ بخش دوم: روش‌های پژوهش

۲ درس اول: اهداف قرآن / ۲۱

۲۳ اهداف قرآن

۲۳ (ا) اهداف قرآن در بُعد بینش

۲۳ ۱. غفلت‌زدایی

۲۴ ۲. یادآوری فراموش شده‌ها

۲۶ ۳. ارائه بینش‌های صحیح و ضروری

۲۶ ۴. ارائه ادله روشن بر بینش‌های صحیح و ضروری

۲۷ ۵. تبیین حق از باطل

۲۸ ۶. تدبیر در آیات قرآن

۲۹ ۷. تفکر

۲۹ ۸. خردورزی

۳۰ ۹. آگاهی از یگانگی خدا

۳۱ (ب) اهداف قرآن در بُعد گرایش

۳۱ ۱. پند دادن

۳۲ ۲. انذار و تبشیر

۳۴ ۳. شفاعت‌بخشی

۳۵ ۴. هدایت و پندپذیری

۳۶ ۵. تقوا

۳۸ (ج) اهداف قرآن در بُعد عمل

۳۸ ۱. شکرگزاری

۳۸	۲. داوری به حق در مسائل مورد اختلاف
۳۹	۳. تثبیت مؤمنان
۴۰	۴. برپایی جامعه عادلانه
۴۰	۵. حاکمیت قوانین خدا
۴۱	۶. چیرگی دین حق بر همه ادیان
۴۱	۷. بیرون بردن مردم از تاریکی‌ها به سوی نور
۴۲	۸. هدایت به راه‌های امن و ضراط مستقیم
۴۲	۹. وزود به رحمت ویژه الاهی و هدایت به ذات او
۴۳	یادآوری
۴۵	چکیده
۴۶	پرسش
۴۶	برای مطالعه بیشتر

درس دوم: امکان فهم و بهره‌مندی از قرآن / ۴۷

۴۹	فهم و تفسیر قرآن
۵۱	الف) دیدگاه‌های قابل به امتناع فهم
۵۱	۱. دلیل عقلی
۵۲	نقد
۵۲	۲. ادله قرآنی
۵۲	- انحصار فهم قرآن به معصومان
۵۲	نقد
۵۳	تعلیم قرآن به مردم
۵۴	نقد
۵۷	۳. ادله روایی
۵۷	- معصومان مخاطبان واقعی قرآن

۵۷	نقد
۵۸	- دور بودن قرآن از عقل ها
۵۸	نقد
۵۹	- اراده خلاف ظاهر در بسیاری از آیات
۶۰	نقد
۶۱	- اهل بیت علیهم السلام سخن گویان راستین قرآن
۶۲	نقد
۶۳	ب) امکان فهم قرآن
۶۳	۱. عقلایی بودن زبان قرآن
۶۳	۲. همآوردخواهی قرآن
۶۴	۳. فراخوان تدبیر در آیات
۶۵	۴. ویژگی های قرآن
۶۶	۵. روایات
۶۶	- روایات بیانگر ضرورت تدبیر در قرآن
۶۶	- روایات بیانگر انواع آیات قرآن
۶۷	- روایات بیانگر چگونگی فهم قرآن
۶۹	- روایات بیانگر لزوم تمسک به قرآن
۷۰	- روایات معیار بودن قرآن در ارزیابی روایات
۷۱	چکیده
۷۳	پرسش
۷۳	برای مطالعه بیشتر
۷۴	
۷۴	درس سوم: جواز فهم قرآن / ۷۵
۷۷	جواز فهم قرآن
۷۸	ادله عدم جواز فهم قرآن

۷۸	۱. ممنوعیت پیروی از گمان
۷۹	نقد
۸۰	۲. روایات نکوهشگر تفسیر به رأی
۸۱	نقد
۸۱	۳. روایات بیانگر تحریف قرآن
۸۲	نقد
۸۲	ادله جواز فهم قرآن
۸۲	۶۷ (أ) دلیل عقلی
۸۳	۶۸ (ب) ادله نقلی
۸۳	۱. آیات قرآن
۸۳	۲. روایات اهل بیت علیهم السلام
۸۴	چکیده
۸۶	پرسش
۸۶	برای مطالعه بیشتر

درس چهارم: شرایط و موانع روحی و معنوی بهره‌مندی از قرآن / ۸۷

۸۹	۱. شرایط بهره‌مندی از قرآن
۸۹	۱. دانش طلبی و یقین‌جویی
۹۰	۲. تسلط بر قلب
۹۱	۳. زنده‌دلی
۹۱	۴. رضوان‌طلبی
۹۲	۵. تقوا
۹۳	۶. خشیت و خوف
۹۴	۷. ایمان و نیکوکاری
۹۵	۸. در جست و جوی راه درست بودن

۹۶	۹. تمسک به قرآن
۹۶	۱۰. سجده و تسبیح
۹۸	۱۱. شب زنده داری
۹۸	۱۲. انفاق
۹۹	ب. موانع بهره مندی از قرآن
۹۹	۱. ظلم
۱۰۰	۲. گناه کاری و دروغ گویی
۱۰۲	۳. استکبار (گردن کشی)
۱۰۳	۴. سبک شمردن گناهان گذشته
۱۰۴	۵. باور نداشتن آخرت
۱۰۴	۶ و ۷. کفر و شرک
۱۰۵	۸ و ۹ و ۱۰. پیروی نفس، تمسخر آیات و باوه گویی
۱۰۷	چکیده
۱۰۸	پرسش
۱۰۸	برای مطالعه بیشتر

دوس پنجم: شرایط علمی تفسیر قرآن / ۱۰۹

۱۱۱	شرایط فهم قرآن
۱۱۱	شرایط علمی
۱۱۱	اصول محاوره عقلایی
۱۱۲	ا) واژه شناسی
۱۱۴	ب. ساختار شناسی
۱۱۵	ج. مصداق های سه گانه
۱۱۶	د. راه باز شناسی معانی مجازی و کنایی
۱۱۸	ه. واژگان منقول

۱۱۸	۱. کاربرد قرآنی
۱۱۹	۲. کاربرد در سخنان معاصران نزول
۱۲۰	(ب) قرینه شناسی
۱۲۲	قراین پیوسته
۱۲۲	قراین لفظی
۱۲۳	شرایط استفاده از سیاق
۱۲۳	(ا) ارتباط موضوعی
۱۲۳	(ب) پیوستگی در صدور
۱۲۵	افراط و تفریط در بهره گیری از سیاق
۱۲۸	قراین غیر لفظی
۱۲۸	(ا) قرینه عقلی
۱۲۹	(ب) قرینه مقامی
۱۳۱	قراین ناپیوسته
۱۳۱	۱. آیات قرآن
۱۳۲	۲. روایات معصومان
۱۳۲	فهم مفاد ظاهر و باطن آیات
۱۳۳	دستیابی به جزئیات احکام قرآن
۱۳۴	مصادقایی برای آیات
۱۳۷	چگونگی بهره گیری از روایات تفسیری
۱۳۹	۳. دانش های بشری
۱۴۰	شرایط بهره گیری از علوم در فهم قرآن
۱۴۰	(ا) تناسب موضوع آیه با دانش مورد استفاده
۱۴۰	(ب) یقینی بودن
۱۴۱	(ج) سازگاری با مسلمات دینی و عقلی
۱۴۱	(د) سازگاری با قواعد فهم قرآن

۱۴۲	مقدار ارتباط و تأثیر دانش‌ها در فهم قرآن
۱۴۳	چکیده
۱۴۵	پرسش
۱۴۵	برای مطالعه بیشتر

درس ششم: روش تفسیر قرآن / ۱۴۷

۱۴۹	شیوه‌های تفسیر قرآن
۱۵۱	بزرسی گرایش‌های تفسیری
۱۵۱	گرایش حدیثی محض
۱۵۲	گرایش حدیث‌پژوهی
۱۵۳	گرایش ادبی
۱۵۳	گرایش عرفانی
۱۵۵	گرایش علمی
۱۵۵	ا. علوم طبیعی
۱۵۶	ب. علوم انسانی
۱۵۷	* ج. علوم فلسفی
۱۵۸	گرایش اجتهادی جامع
۱۵۸	اصول و قواعد تفسیر
۱۵۹	شیوه ارائه مباحث تفسیری
۱۵۹	ا. شیوه ترتیبی
۱۵۹	ب. امتیازات تفسیر ترتیبی
۱۶۱	۱. ب. شیوه موضوعی
۱۶۲	امتیازات تفسیر موضوعی
۱۶۲	۱. جامعیت
۱۶۲	۲. عرضه منسجم و منظم

۱۶۳	- ادغام دو شیوه ترتیبی و موضوعی
۱۶۳	- دو مرحله‌ای کردن تفسیر
۱۶۵	چکیده
۱۶۷	پرسش
۱۶۷	برای مطالعه بیشتر

درس هفتم: محکم و متشابه (۱) / ۱۶۹

۱۷۱	محکم و متشابه
۱۷۲	محکم
۱۷۲	کاربرد احکام در قرآن
۱۷۴	ام الکتاب
۱۷۵	راز مفرد آمدن واژه ام در «هن ام الکتاب»
۱۷۶	مشابهات
۱۷۷	زیغ
۱۷۸	اتباع
۱۷۹	فتنه
۱۷۹	تاویل
۱۸۰	الراسخون
۱۸۳	پیوستگی یا گسستگی راسخون از الله
۱۸۵	چکیده
۱۸۶	پرسش
۱۸۶	برای مطالعه بیشتر

درس هشتم: محکم و متشابه (۲) / ۱۸۹

۱۹۱	(۱) محکم بودن آیه هفتم آل عمران
-----	---------------------------------

ب) نسی بودن متشابه	۱۹۳
ج) سازگاری تشابه بخشی از قرآن با نور و مین بودن آن	۱۹۴
د) مصادیق آیات متشابه	۱۹۵
ه) راه رفع تشابه آیات	۱۹۷
و) راز نکوهش اتباع مشابهات	۱۹۹
ز) راز تقابل کژدلی با رسوخ در علم	۲۰۰
ح) رابطه «رسوخ در علم» با «ایمان به همه آیات»	۲۰۱
چکیده	۲۰۳
پرسش	۲۰۵
برای مطالعه بیشتر	۲۰۵
درس نهم: محکم و متشابه (۳) راز وجود متشابه در قرآن / ۲۰۷	۲۰۷
راز وجود متشابه در قرآن	۲۰۹
عوامل تشابه کلام	۲۱۰
۱. نقص گوینده	۲۱۰
۲. تفهیم به افراد خاص یا به اندازه خاص	۲۱۰
۳. معما گویی	۲۱۱
۴. جدایی قراین و قیود از اصل سخن	۲۱۲
۵. متعالی بودن محتوا	۲۱۲
فلسفه آیات متشابه قرآن	۲۱۴
۱. تعالی محتوا و تشابه ذاتی	۲۱۴
۲. روشن عقلایی محاوره و تشابه طبیعی	۲۱۵
۳. فاصله زمانی و تشابه عارضی	۲۱۶
چکیده	۲۲۲
پرسش	۲۲۳
برای مطالعه بیشتر	۲۲۳

درس دهم: نسخ / ۲۲۵

۲۲۷	 نسخ
۲۲۸	 مفهوم شناسی نسخ
۲۲۸	 کاربرد نسخ در قرآن
۲۳۰	 امکان نسخ
۲۳۲	 بررسی دو شبهه
۲۳۲	 اول: نسخ و جهل
۲۳۳	 دوم: نسخ و تناقض گوئی
۲۳۴	 وقوع نسخ در قرآن
۲۳۴	 نمونه‌ای از آیات ناسخ و منسوخ
۲۳۶	 چکیده
۲۳۷	 پرسش
۲۳۷	 برای مطالعه بیشتر

درس یازدهم: تأویل و تفسیر / ۲۳۹

۲۴۱	 مفهوم شناسی تأویل
۲۴۳	 کاربردهای تأویل در قرآن
۲۴۸	 تفاوت تأویل با تنزیل و تفسیر
۲۵۰	 ارزیابی
۲۵۴	 چکیده
۲۵۶	 پرسش
۲۵۶	 برای مطالعه بیشتر

درس دوازدهم: بطن قرآن / ۲۵۹

۲۶۱	 مفهوم شناسی و اقسام بطن
۲۶۲	 ۱: بطن تأویلی

۲۶۳	 نمونه‌ای از بطن تأویلی
۲۶۴	 ۲. بطن معنایی
۲۶۴	 نمونه‌ای از بطن معنایی
۲۶۵	 ادله ذو بطن بودن قرآن
۲۶۶	 بطن قرآن از دیدگاه روایات
۲۶۹	 راز باطن داشتن قرآن
۲۷۰	 چکیده
۲۷۱	 پرسش
۲۷۱	 برای مطالعه بیشتر

درس سیزدهم: جهانی بودن و جاودانگی قرآن / ۲۷۳

۲۷۵	 جهانی بودن و جاودانگی قرآن
۲۷۶	 ۱. آیات بیانگر جهانی بودن قرآن
۲۷۷	 ۲. آیات بیانگر جهانی بودن رسالت پیامبر ﷺ
۲۷۹	 شبهه محدودیت دعوت قرآن
۲۸۱	 پاسخ به شبهه محدودیت دعوت قرآن
۲۸۵	 چکیده
۲۸۶	 پرسش
۲۸۶	 برای مطالعه بیشتر

درس چهاردهم: جامعیت قرآن / ۲۸۷

۲۸۹	 جامعیت قرآن
۲۹۰	 نظریه‌های جامعیت قرآن
۲۹۰	 دیدگاه اول: جامعیت حد اکثری (همه حقایق هستی)
۲۹۱	 نقد

۲۹۳	نقد	۳۰۲
۲۹۶	دیدگاه دوم: جامعیت حد اقلی (همه مسائل اخلاقی و معنوی)	۳۰۲
۲۹۷	نقد	۳۰۲
۳۰۲	دیدگاه سوم: جامعیت در هدایت به سعادت دنیایی و آخرتی	۳۰۲
۳۰۳	نیاز انسان و رسالت قرآن	۳۰۳
۳۰۴	چگونگی بیان قرآن	۳۰۴
۳۰۵	قرآن و علوم انسانی	۳۰۵
۳۰۶	استطرادی بودن آیات جهان شناسی قرآن	۳۰۶
۳۰۸	چکیده	۳۰۸
۳۱۰	پیش	۳۱۰
۳۱۰	برای مطالعه بیشتر	۳۱۰
۳۱۱	فهرست اعلام	۳۱۱
۳۱۶	فهرست اماکن	۳۱۶
۳۱۷	فهرست آیات	۳۱۷
۳۳۴	فهرست روایات	۳۳۴
۳۳۹	کتابنامه	۳۳۹

۳۸۲	
۳۸۷	
۳۹۰	
۳۹۱	

— *Journal of the American Medical Association*, 1967, 201: 1031-1032.

... ..

...and the fact that the *Journal* is a journal of the American Psychological Association, the largest and most influential organization in the field of psychology, is a testament to the journal's impact on the field.

...the ...

4. *البيان* : بيان أن هذه هي الطريقة التي يجب أن نتبعها في دراسة القرآن الكريم.

مقدمہ معاونت پژوهش

حقیقت؛ اصل ترین، جاودانه ترین و زیباترین راز هستی و نیاز آدمی است که:

سلسلہ مؤمنان و عالمان صادق چہ جان ہا کہ در راہ آن نباختہ، و جاہلان و

بیاطل پرستان چه توطئه‌ها و ترفندها که برای محو و مسخ آن نساخته‌اند. چه

تِلْخ واقعیتی است مظلومیت حقیقت، و چه شیرین حقیقتی است این واقعیت که

در مصاف همیشگی حق و باطل، حق سربلند و سرفراز است و باطل از بین رفتنی

و نگونیبار، این والا و بالانشینی حقیقت، گذشته از سرشت حق، وام‌دار

کوشش‌های خالصانه و پایان‌ناپذیر حقیقت‌جویانی است که در عرصه نظر و

عمل، کفر، همت، مجسم، بسته و از دام و دانه دنیا رسته‌اند، و در این میان، نقش و

تأثیر ادیان و پیامبران الهی، و به ویژه اسلام و پیامبر اکرم ﷺ و جانشینان برحق و

گرامنی او ملائکہ، برجستہ ترین است۔

دانشمندان نام آور شیعه رسالت خطیر و بی نظیر خویش را بهره گیری از عقل و

نقل و غوص در دریای معارف قرآن و برگرستن گوهر ناب حقیقت از سیرة ابن

پیشوایان و عرضیه ان به عالم بشری و دفاع جانانه در برابر هجوم ظلمت پرستان

حقیقت‌گریز دانسته و در این راه دیده‌ها سوده و چنان‌ها فرسوده‌اند. اکنون در

عصر بحران معنویت که دشمنان حقیقت و آدمیت هر لحظه با تولید و انتشار

فزون از شمارِ آثارِ نوشتاری و دیداری و به‌کارگیری انواعِ ابزارهای پیسرینه